

Hjælp med at beskytte
HEDEHØGEN

PROJEKT HEDEHØG

Ungerne opholder sig mere end en måned i reden, som er placeret direkte på jorden. Nogle af de største trusler skyldes menneskelige aktiviteter, som kan undgås med større opmærksomhed og målrettet beskyttelse. Foto: Lars Maltha Rasmussen

Hvorfor beskytte hedehøgen?

Hedehøgen er en af Danmarks sjældneste rovfugle med blot 15-30 ynglepar årligt siden 2005. Tidligere yngede hedehøgen mest i moser, rørskove, urterige enge samt på heder, men i dagens intensivt udnyttede landskab yngler den oftest i dyrkede marker. Derfor er dens æg og unger i stor risiko for at gå til grunde i forbindelse med markarbejde, og her

er de også mere udsat for at blive spist af ræv eller mårhund. Projekt Hedehøg har siden starten af 1990'erne med stor succes samarbejdet med landmænd og andre lodsejere om beskyttelsen af denne elegante rovfugl.

Uden en effektiv beskyttelse ville hedehøgen formentlig være helt forsvundet som ynglefugl i Danmark. Vi er også

En nyudfløjen ungfugl med farvering. Foto: Aage Matthiesen

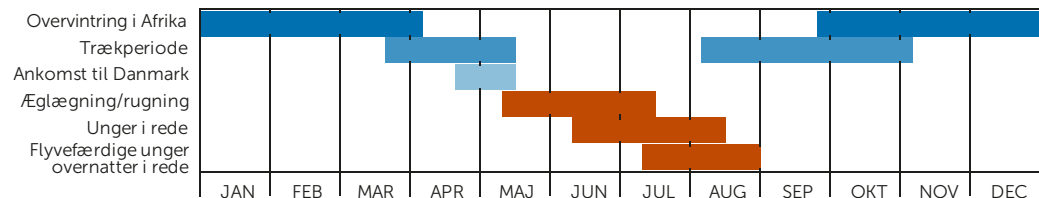
forpligtede til at yde hedehøgene en god beskyttelse for at leve op til EU's fuglebeskyttelsesdirektiv. Projektet vil bidrage til, at man forsat kan opleve hedehøgen i Danmark.

Hvad kan man gøre?

Det er vigtigt at lokalisere rederne så tidligt som muligt. Med kendskab til redens placering kan landmanden tage hen-

syn til hedehøgene og undgå at høste afgrøden lige omkring reden. Vi har god erfaring med at indhegne rederne på forskellige måder for at beskytte æg, unger og de voksne fugle mod rovpattedyr.

På længere sigt vil en styrkelse af naturen i agerlandet være til fordel for hedehøgen, som især lever af mus og småfugle. Brakarealer, dyrkningsfrie bræmmer

Hedehøgens årscyklus. I perioderne markeret med rødt foretager Projekt Hedehøg aktiv redebeskyttelse.

langs vandløb og hegn, vildtstriber, insektvolde og lærkepletter mv. gavner mange smådyr i agerlandet og derfor også hedehøgene.

Hvad skal jeg gøre, hvis jeg ser hedehøge?

Hvis du ser hedehøge i yngletiden, så bedes du kontakte en af vores medarbejdere. Vi kontakter ejeren og brugeren af marken for at lave en frivillig aftale om beskyttelse af reden. Se alle kontaktoplysninger på bagsiden af folderen.

Hvad skal jeg særligt lægge mærke til?

Lige efter ankomsten om foråret ses hannen og hunnen ofte tumle rundt i luften over yngleområdet, og der kan ses parring og redebygning. I rugetiden er det mest hannen, der ses søge føde. Hvis du ser en han flyve med et bytte, så er den på vej til reden.

Hunnen bliver på reden eller lige i nærheden, så længe der er æg eller små unger. Det kan være tidskrævende at lokalisere reden. Hvis du ser en hun sidde det samme sted over flere dage eller modtage bytte fra en han, så er reden lige i nærheden. Nogle gange opdages

reden ved, at hunnen flyver op i forbindelse med sprøjtning af afgrøden.

Når ungerne er en måned gamle, kan de flyve, men bliver nær reden i endnu et par uger, hvor de stadig fodres. Derfor skal redestedet stadig beskyttes, selvom ungerne kan flyve. Beskyttelsen er ofte nødvendig til et stykke ind i august, sommetider efter marken er høstet.

Beskyttelse af reder

De fleste reder placeres i kornmarker, rapsmarker eller græsmarker, ofte midt mellem to sprøjtespor. Vegetationen skal være 50 cm høj på det tidspunkt, hvor det første æg lægges. Vi benytter ofte en drone til at lokalisere en rede med, så vi undgår at lave et spor ind til reden, som rovdyr kan følge.

Landmanden kan tage hensyn til hedehøgene ved at undgå at sprøjte marken, hvor reden er. Markvanding kan, på samme måde som kraftige regnskyl, slå ungerne ihjel, fordi de bliver våde og afkølede.

Beskyttelsen af rederne afhænger af hvilken afgrøde, reden er placeret i. Vi har erfaring for, at den bedste beskyttelse opnås ved at indhegne reden, så snart

den er lokaliseret. Senest i forbindelse med høst af marken, bør reden hegnes. Uden et hegn er der stor risiko for, at en ræv eller mårhund tømmer reden for æg og unger. Sandsynligheden for at

der kommer flyvefærdige unger fra en indhegnet rede er langt større end fra reder, der ikke indhegnes. Reden bør kun opsøges, hvis den umiddelbart efter bliver beskyttet med et hegn.

Hannen er den primære forsørger og skaffer hovedparten af føden til hunnen og ungerne i de to måneder, hvor der er æg og unger i reden. Hannen overgiver ofte et bytte, som hunnen griber i luften. Så ved man, at der er en rede i nærheden.

Foto: Aage Matthiesen

En unge er blevet mærket med en metalring og en farvering med en unik kode. Samarbejdet med ejeren af marken er helt afgørende for at beskyttelsen skal lykkes. En stolt lodsejer viser her ungen, som med en god beskyttelse vil komme på vingerne efter endnu en uge. Foto: Lars Maltha Rasmussen

I de fleste tilfælde er reden godt beskyttet ved at opsætte et strømførende hegn på ca. 7x7 meter eller 50 m². Hegnet skal blive stående til ungerne har forladt redestedet. Afgrøderne, som selv efter høsten bliver stående inden for hegnet, giver ungerne i reden tilstrækkeligt læ og skygge for solen. I en rapsmark kan det være nødvendigt, at beskytte reden med 'et bur' af trådnet, så afgrøden ikke falder sammen over reden og forhindrer de voksne fugle i at kunne fodre ungerne.

Hvordan kender jeg kærhøge?

Hedehøg, rørhøg, blå kærhøg og steppehøg er de 4 arter af kærhøge som ses i Danmark. Alle kendes de på, at de løfter vingerne, når de glider gennem luften. Steppehøgen er den mindste af de fire kærhøge-arter, mens rørhøgen er den største. Hedehøgen har de forholdsmæssigt længste og smalleste vinger, hvilket giver den et meget elegant udtryk.

Et trådnet er sat op som beskyttelse omkring en rede i en rapsmark. Foto: Aage Matthiesen.

Hanner og hunner er forskellige. Hunnerne af alle kærhøgene er brune og lidt større end hannerne. De kan være svære at artsbestemme. En voksen hedehøg kan kendes på de sorte vingespids, et sort bånd på både over- og underside af armsvingfjerene samt de rustrøde pletter på flankerne.

Flyvefærdige unger af hedehøge ligner hunner, men er mørkere og rødbrune på bugen. Unge fugle har mørke øjne, mens de voksne har gul iris.

Steppehøg har endnu ikke ynglet i Danmark, men stadigt flere ses i sommerhalvåret. Blå kærhøg er mest almindelig om vinteren, men har ynglet i Danmark og kan ses hele året.

Musvågen er større og mere bredvinget og ses talrigt året rundt.

Musvåge

Steppehøg

Hedehøg

Blå kærhøg

Rørhøg

Illustrationer: Carl Christian Tofte.

Fakta om hedehøgen

Størrelse: Vingefang ca. 100 cm, længde ca. 45 cm, vægt 225-450 g. Hunnen er størst.

Føde: Overvejende mus. Men også småfugle, insekter og firben.

Reden: Består af strå og græs og anlægges direkte på jorden, hvor vegetationen er mindst 50 cm høj.

Kuldet: 3-5 æg er mest almindeligt. Æggene er hvide. Rugetid ca. 4 uger.

Ungen: Er først helt klædt i hvide dun. Efter et par uger får de gradvist ungfuglens fjerdragt. De kan flyve, når de er ca. 4 uger gamle, men holder stadig til ved reden i yderligere 14 dage, hvor forældrene fodrer dem.

Trækfugl: Ankommer til Danmark i slutningen af april. I løbet af august indleder de fleste trækket mod syd. De overvintrer i Afrika syd for Sahara.

Status: En af vores sjældneste rovfugle. Årligt yngler 15-30 par. Takket være beskyttelsen har bestanden været ret stabil siden 2005.

Beskyttelse: Totalfredet. Opført på Fuglebeskyttelses- direktivets liste 1.

Rødlistestatus: Truet.

De danske hedehøge overvintrer i Vestafrika syd for Sahara. Der er ca. 5000 km mellem ynglepladsen og overvintringsområderne.

Hedehøgens træk

Projekt Hedehøg samarbejder med organisationer i andre lande om beskyttelsen af hedehøgene, og bidrager til øget viden og forskning. Alle de oplysninger vi indsamler om fx hedehøgens redeplacering og ynglesucces, indgår i en løbende overvågning af arten. Hedehøge der yngler i Danmark, kan blive ynglefugle i Tyskland og Holland, og deres unger kan også slå sig ned og yngle i Danmark.

På trækket er hedehøgene udsat for mange farer, og undersøgelser har vist, at det er her, at dødeligheden er størst. Mulige trusler er jagt, forgiftning, vindmøller samt mindre føde som følge af tabte fødesøgningsområder. Ændringer

i måden man driver landbrug på i overvintringsområderne i Afrika, har givetvis også stor betydning, da hedehøgene også her er afhængige af landbrugsområder til fødesøgningen.

Når vi ringmærker ungerne i de indhegnede reder, har vi en chance for at få viden om deres skæbne. Med de lidt større farveringe kan vi med kikkert aflæse koden og se hvor de kommer fra. Satellit- og GPS-sendere på hedehøgene har givet meget ny og vigtig viden om fuglene. Vi ved derfor, at det er særligt vigtigt at beskytte hedehøgene i deres yngleområder, så de producerer mange flyvefærdige unger samt at sikre deres levesteder, så de kan finde tilstrækkeligt med føde.

Hedehøgen i Danmark

Hedehøgen har ynglet i Danmark siden slutningen af 1800-tallet og der var tidligere op mod 400 par. Dengang var den især tilknyttet de store hedeområder, deraf navnet. Den trives i store, åbne områder med ekstensivt landbrug og få træer.

Nu er hedehøgens udbredelse i Danmark indskrænket til det sydvestlige Jylland. Der yngler også hedehøge i Slesvig-Holsten lige syd for den dansk-tyske grænse. Mest talrig i Europa er den i Spanien og Frankrig. Der er beskyttelsesprojekter i de fleste europæiske lande med ynglende hedehøge.

Hedehøgen i agerlandet

For at en bestand af hedehøge er levedygtig, skal hvert ynglepar i gennemsnit have mindst 1,5 unge på vingerne hvert år.

Ud over at rederne skal beskyttes mod at gå tabt pga. menneskelige aktiviteter og rovdyr, så forudsætter det, at høgene kan finde rigeligt med føde. Etablering af fx vildtstriber kan give gode levedygtigheder for agerlandets insekter, mus og småfugle, og dermed også for hedehøgen. Striberne er naturligvis også til gavn for andre arter som fx hare og agerhøne.

Etablering af indtil 6 meter brede vildtstriber er støtteberettiget efter de gældende regler under enkeltbetalingsordningen. Hvis du kunne tænke dig at gøre noget ekstra for dyrelivet og hedehøgen på dine marker, så kontakt enten Sønderjysk Landboforening eller Naturstyrelsen.

En vildtstribe, et brakareal eller sprøjtefri bræmme med mange forskellige planter og dyr. Illustration: Elwin van der Kolk.

Kontakt

I Projekt Hede­høg samar­bej­der flere myndig­he­der og orga­ni­sa­tioner med ejere og frivillige om beskyttelsen af hede­høgen. Har du oplysninger eller spørgsmål så kontakt projektets medarbejdere eller de tilknyttede organisationer.

Du kan hjælpe på flere måder:

- Del oplysninger om observationer af hede­høge med os
- Rapporter aflæste ringe til www.fuglering.dk
- Samarbejd om beskyttelsen af hede­høgenes reder
- Udlæg brakarealer, sprøjtefrie bræmmer og vildtstriber

Læs mere på
Projekt Hede­høgs
hjemmeside:
[www.dof.dk/
projekthedehoeg](http://www.dof.dk/projekthedehoeg)

Feltmedarbejdere:

- Aage Matthiesen, e-mail: aagematt@mail.tele.dk, tlf: 4046 3380
- Jesper Leegaard, e-mail: sortstork@gmail.com, tlf: 2565 8690
- Svend Anker Schwebs, e-mail: sas.schwebs@gmail.com, tlf: 2338 8114

Involverede organisationer:

- Miljøstyrelsen Syddjy­lland: Morten Bentzon Hansen, tlf. 6092 8625
- Sønderjysk Landboforening: Valborg Schmidt, tlf. 7320 2663, Gunnar Jespersen, tlf. 7320 2661
- Esbjerg Kommune: Mette Kirkebjerg Due, tlf. 7616 5130
- Tønder Kommune: Conny Brandt, tlf. 7492 9295
- Aabenraa Kommune: Torben Hansen, tlf. 7376 7358
- Haderslev Kommune: Claus Moss Hansen, tlf. 7434 2212
- Vejen Kommune: Inge Nagstrup, tlf. 7996 6262
- Nationalpark Vadehavet: John Frikke, tlf. 2286 0519
- Dansk Ornitologisk Forening, arts­koordinator: Lars Maltha Rasmussen, tlf: 2155 6111
- Dansk Ornitologisk Forening, projektleder: Timme Nyegaard, tn@dof.dk, tlf: 3328 3823

